

Pirkkalan yhteislukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2025–2028

Johdanto

Suomen eduskunta hyväksyi vuonna 2014 miesten ja naisten tasa-arvoa koskevaan lakiin (8.8.1986/609) muutoksia, jotka ulottavat lain määräykset myös oppilaitoksiin. Samana vuonna eduskunta hyväksyi yhdenvertaisuuslain (1325/2014), joka sisältää myös oppilaitoksia koskevia säännöksiä. Yhdenvertaisuuslaki astui voimaan vuonna 2014 ja muutokset naisten ja miesten tasa-arvoa koskevaan lakiin vuonna 2016.

Miesten ja naisten tasa-arvoa koskevan lain tarkoituksena on lain mukaan ”estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ... Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä” (609/1986 1§). Yhdenvertaisuuslain mukaan ”lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa” (1325/2014 3§).

Miesten ja naisten tasa-arvoa koskevassa laissa ja yhdenvertaisuuslaissa todetaan, että viranomaisilla ja opetuksesta vastaavilla on velvollisuus edistää lain tavoitteiden suunnitelmallista toteuttamista (609/1986 4 § ja 5 §; 1325/2014 5 § ja 6 §). Se edellyttää myös, että koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että sen ylläpitämässä oppilaitoksessa on tasa-arvosuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Lain mukaan sen tulee sisältää seuraavat kohdat:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista” (609/1986 5a §).

Yhdenvertaisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi (1325/2014 6 §).

Pirkkalan yhteislukiossa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on osa opetussuunnitelmaa ja se laaditaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta

Pirkkalan yhteislukiossa toteutettiin syksyllä 2023 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely (N= 221). Sen mukaan 80 % vastanneista ei ole havainnut tai kokenut epäyhdenvertaista kohtelua Pirkkalan yhteislukiossa. Useimmissa tapauksissa muut opiskelijat ovat kohdistaneet epäyhdenvertaista kohtelua ensisijaisesti henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, sukupuoleen tai syntyperään.

Vastanneista 17 % on havainnut tai itse kokenut syrjintää Pirkkalan yhteislukiossa. Aikaisemmassa kyselyssä (2021) vastaava luku oli huomattavasti suurempi: 44 %. Kun aikaisemmassa kyselyssä (2021) 5,6 % oli havainnut tai kokenut seksuaalista häirintää, vuoden 2023 vastaajista 1,8 % (4 vastaajaa) ilmoitti kokeneensa tai havainneensa sitä.

Vuoden 2023 kyselyssä 30 % vastanneista oli havainnut tai itse kokenut epäasiallista kielenkäyttöä, joka kohdistui useimmin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Useimmissa tapauksissa on kyse muiden opiskelijoiden kielenkäytöstä.

Tasa-arvon edistäminen vuosina 2025–2028

1. Joka kolmas vuosi järjestetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely. Kyselyn tulokset arvioidaan ja arvioinnin perustella päätetään jatkotoimista.
2. Koulussa toimii tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta. Sen jäseninä ovat opettajien johtoryhmä ja opiskelijakunnan hallitus. Toimikunta kokoontuu vuosittain. Sen tehtävänä on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn tulosten analysointi ja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen.
3. Ryhmänohjaajat perehdyttävät lukion uudet opiskelijat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman sisältöön.
4. Painopiste alkavalla kolmivuotiskaudella on hyvän tilanteen säilyttäminen, jotta jokainen kokee työskentelevänsä turvallisessa ympäristössä ja ilmapiirissä.

Oppilaitosta suoraan velvoittavat lain määräykset

Tasa-arvolain määräämän tasa-arvosuunnitelman ja yhdenvertaisuuslain edellyttämän arvioinnin lisäksi lait määräävät koulutuksen järjestäjälle ja oppilaitokselle seuraavat velvoitteet:

1. Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on oppilaitoksessa kielletty.

Välitön syrjintä kohdistuu suoraan henkilöön ja hänen sukupuoleensa. Välillinen syrjintä kohdistuu epäsuorasti esim. määräysten ja ohjeiden muodossa henkilöön ja tämän sukupuoli identiteettiin. Lain mukaan välillisenä tai välittömänä syrjintänä pidetään myös seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää. Seksuaalisena häirintänä pidetään käytöstä, jossa fyysisesti, sanallisesti tai uhkaavalla käytöksellä puututaan henkilön seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Sukupuoleen perustuva häirintä poikkeaa seksuaalisesta häirinnästä siinä, että henkilön seksuaalista koskemattomuutta ei loukata, mutta hänen sukupuolensa, sukupuoli-identiteettinsä, ja sukupuolen ilmaisunsa kyseenalaistetaan loukkaavalla ja syrjivällä tavalla. Kummassakin tapauksessa henkilön oma kokemus syrjinnän tapahtumisesta on asian käsittelyn lähtökohdana (609/1986 7§).

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ”henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan” ja sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan ”sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla” (609/1986 3 §).

Oppilaitoksen menettelyä on pidettävä tämän lain mukaan syrjivänä, jos henkilö asetetaan sukupuolensa perusteella opiskelijavalinnoissa, opetuksessa, arvioinnissa tai oppilaitoksen muussa toiminnassa muita epäedullisempaa asemaan (609/1986 8b §).

2. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen ja että oppilaitoksessa käytettävä oppimateriaali tukee tasa-arvolain tavoitteita (609/1986 5 §).

3. Oppilaitoksen tulee tasa-arvon edistämiseksi kiinnittää huomiota opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin, arviointiin ja seksuaalisen sekä sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen (609/1986 5a §).

4. Koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tulee tietoisesti ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä (609/1986 6 c §).

5. Oppilaitoksen on annettava kirjallinen selvitys, jos opiskelija katsoo joutuneensa lain tarkoittamassa mielessä syrjinnän kohteeksi ja tätä selvitystä pyytää.

Säännös koskee tilannetta, jossa henkilö katsoo, että hänet on asetettu ”sukupuolensa perusteella opiskelijavalinnoissa, opetuksessa, arvioinnissa tai oppilaitoksen muussa toiminnassa muita epäedullisempaa asemaan” (609/1986 10a §).

6. Oppilaitoksen on huolehdittava siitä, että yhdenvertaisuuslain mukainen yleinen syrjintäkielto toteutuu.

Syrjinnäksi laki katsoo mm. ikään, alkuperään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvän syyhyn perustuvan syrjinnän. Syrjintäkielto ei koske pelkästään yksilöä vaan koko kouluyhteisöä (1325/2014 8 §).

Syrjinnäksi luetaan niin välillinen kuin välitön syrjintä. Ensin mainittu tarkoittaa henkilöön suoraa kohdistuvaa syrjintää, jäljessä mainittu esim. ohjeesta tai käytänteestä johtuvaa henkilöön kohdistuvaa epäsuoraa syrjintää (1345/2014 10 § ja 13 §).

7. Oppilaitoksen on puututtava häirintään (kiusaamiseen).

Yhdenvertaisuuslain mukaan henkilön häirintä on kiellettyä. Sen mukaan ”henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää”, jos se täyttää kohdan kuusi mukaisen määritelmän syrjinnästä (1345/2014 14 §).

8. Koulutuksenjärjestäjän on huolehdittava siitä, että opiskelutilat on mukautettu vammaisen henkilön tarpeisiin (1345/2014 15 §).

9. Syrjinnän tai vastatoimien kohteeksi joutuneella on oikeus hakea hyvitystä koulutuksen järjestäjältä (1325/2014 25 §).

Liitteet (linkit):

Laki miesten ja naisten tasa-arvosta (609/1986)

Yhdenvertaisuuslaki (1345/2014)

Pirkkalan yhteislukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely 2018

Taulukko 1: Keskeisimmät tavoitteet, toimenpiteet ja niiden seuranta

Teema	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Seuranta
Yhdenvertaisuus	Oppilaiden lainmukainen kohtelu	Lain säädöksistä ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta tiedottaminen Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn toteuttaminen sekä jatkotoimenpiteistä päättäminen Yksittäisten tapausten käsittely	Johtoryhmä Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta	Lain tavoitteiden toteutumisen seuranta Kyselyn onnistumisen seuranta ja jatkotoimenpiteiden seuranta Yksittäisten tapausten käsittelyn seuranta
Tasa-arvo	Oppilaiden lainmukainen kohtelu	Lain säädöksistä ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta tiedottaminen Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn toteuttaminen sekä jatkotoimenpiteistä päättäminen Yksittäisten tapausten käsittely	Johtoryhmä Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta	Lain tavoitteiden toteutumisen seuranta Kyselyn onnistumisen seuranta ja jatkotoimenpiteiden seuranta Yksittäisten tapausten käsittelyn seuranta